

HØRINGSINNSPILL – Regional plan for klima, energi og miljø, Innlandet fylkeskommune

Vi takker for muligheten for å sende innspill på Innlandet fylkeskommunes forslag til regionalplan, og at Innlandet fylkeskommune forlenget fristen til den 17.2.23.

Vi har i lengre tid fulgt prosesser innenfor ulike områder som allerede har medført og vil medfører inngripende endringer av naturområder. Tilnærmet urørt natur og dens egenart bygges ned bit for bit ved «at det tas litt her og litt der». Områder med vernestatus kan man ikke stole på at fortsatt vil få opprettholde sin status/ forblir vernet. Tap av natur, naturmangfold og artsmangfold er like kritisk som klimakrisen. Vi har alle et ansvar for å stanse disse endringene. Natur, klima, energi og miljø er områder som er vevd tett sammen, de må vurderes og vektes likt.

Den rike naturen og naturmangfoldet har en egenverdi og en nytteverdi. Denne formuen er under stadig press, natur og rent vann vil være en av fremtidens mangelvare. Hvem skal ta vare på og verne formuen slik at også kommende generasjoner skal nyte godt av den? Hvordan finne en balansegang og utvikling innen områder det finnes så mange kryssende interesser som innen områdene klima, energi og miljø?

Vi ønsker i vårt innspill særlig å kommentere satsingsområdet som gjelder natur- og kulturmiljø og naturmangfold. Ett av de viktigste klimatiltakene er å la naturen være i fred.

LITT OM MÅLENE OG SATSINGSOMRÅDENE

Forslaget som er sendt på høring skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging av virksomhet i regionen når planen er vedtatt (PBL § 8-2.)

Planen ha **3 hovedmål** med sine **delmål**. I tillegg til hovedmålene følger også strategi og handlingsprogram innen **6 satsingsområder**.

Hovedmålene:

1 Klima

Hovedmål: Innlandet er omstilt til lavutslippssamfunnet og er forberedt på et klima i endring.

Delmål: 1. Innlandet har redusert direkte klimagassutslipp med 55 % i forhold til utslippene i 1990. 2. Karbonrike arealer er ivaretatt og netto-opptaket av klimagasser er økt. 3. Innlandet er forberedt på, og er best mulig tilpasset, klimaendringene.

2 Energi

Hovedmål: Innlandet har en ledende posisjon i omstillingen til, og bruk og produksjon av fornybar energi.

Delmål: 1. I Innlandet er energieffektivisering en ledende premiss i den grønne omstillingen. 2. Energiproduksjonen i Innlandet har økt, og fornybarandelen er minst 80 % av Innlandets

samlede energiforbruk. 3. Innlandet har et distribusjonsnett av energi som er pålitelig, nødvendig oppgradert og riktig dimensjonert.

3 Miljø

Hovedmål: Innlandet tar vare på miljø, kulturmiljø og naturmangfold gjennom bærekraftig forvaltning.

Delmål: 1. Utviklingen i Innlandet foregår med minst mulig nedbygging, fragmentering og ødelegging av natur- og jordbruksområder og kulturmiljø. 2. I Innlandet har vi robuste økosystemer som sikrer økosystemtjenester for kommende generasjoner. 3. Innlandet har stanset tapet av viktige arter og naturtyper, og begrenset utbredelsen og spredningen av skadelige fremmede arter.

Satsingsområdene:

For å nå planens hovedmål innenfor klima, energi og miljø er det valgt ut 6 satsingsområder som ansees som spesielt relevante:

1. Innovasjon og næringsutvikling for grønn omstilling i Innlandet
2. Arealbruk
3. Redusere klimagassutslipp
4. Klimatilpasning
5. Natur- og kulturmiljø og naturmangfold
6. Omstilling til – og bruk av fornybar energi

Planen gir føringer. Den er vidtrekkende og slik vi har oppfattet det må kommunene rette seg etter den. Den tar for seg komplekse områder som påvirker hverandre, områder som er i rask endring. Tiltak som kan være positivt for energi og miljø, kan være negativt for klima, og omvendt. Vi har møtt og vil fortsatt møte mange interessekonflikter i arbeidet for å møte en fremtid med varmere, våtere og villere klima. FN-Sambandet løfter frem dilemmaer som for eksempel klima mot naturvern, natur mot mennesker og økonomi mot natur. Naturen må få større oppmerksomhet i denne prosessen og vi minner om Grunnlovens §112; vi har plikt til å la noe natur være igjen til kommende generasjoner.

Utfordringene og interessekonfliktene er kommuneoverskridende, de strekker seg langt utenfor «egen stuedør», krevende avveininger må gjøres og vedtak fattes. For å løse utfordringene **må** det blant annet samarbeides på tvers av forvaltningsnivåer, aktører og fagområder for å nå målene. Hvordan vil Innlandet fylkeskommune legge opp til å få minst mulig konflikt mellom interessekonfliktene?

En ting er sikkert: Fotavtrykket og forbruket vårt må ned!

OM INNLANDET

Sitat fra planen: «Fylket har 46 kommuner og litt over 370 000 innbyggere. Nesten 60 % av innbyggerne bor i en by eller tettsted, mens de resterende 40 prosentene bor spredtbygd. I tillegg finnes nærmere 90 000 fritidsboliger i Innlandet». Under overskriften «Mye natur»

leser vi: «Innlandet har Norges største innsjø, lengste elv og høyeste fjell. 50 % av arealet er dekket av skog, noe som dominerer landskapet i stor grad. Noen av landets største dalførere går gjennom Innlandet. Åpen fastmark (areal som ikke er myr, og heller ikke er jordbruksareal, skog eller bebyggd), våtmarker og fjell er også med på å gi Innlandet sitt særpreg. Bare 4 % av fylkets areal er jordbruksareal, men vi har store og næringsrike beiteområder. 2 % er bebygde områder. 11 nasjonalparker ligger helt eller delvis i Innlandet, noe som gjør at 22 % av innlandsarealet er vernet».

Vi håper at overskriften «Mye natur» ikke betyr at her er det bare å forsyne seg. Vi er engstelige for vindkraftbransjens grådighet når det gjelder å forsyne seg av vår natur uansett sted i Innlandet, både i fjellområder som i lavlandet. Planen er illustrert med bilde av en person som står i gammelskog. Det er et paradoks. Med den utbyggingstakten som myndighetene nå ivrer for, blir gammelskog i framtida bare å se på bilder. Klimatiltak kan ikke gå på bekostning av naturmangfold!

Vi ønsker i denne forbindelse vise til planprogram-regional-plan-klima-energi-og-miljo.pdf (innlandetfylke.no). På planprogrammets side 10 står følgende å lese:

Arealinngrep, nedbygging eller oppsplitting av arters leveområder og gjengroing er den største trusselen mot biologisk mangfold. Hyttebygging, vann- og vindkraftutbygging, etablering av infrastruktur og andre mindre inngrep, beslaglegger på den ene siden stadig større arealer. På den andre siden medfører fraflytting og mindre menneskelig aktivitet gjengroing. Sammen med arealbruk er arealbruksendringer en av de største truslene mot naturmangfoldet.

Og på s 17 i planprogrammet:

Energieffektivisering vil være et tema i planen. Det kan for eksempel ligge et potensial i å effektivisere og optimalisere eksisterende energiproduksjonsanlegg i stedet for å bygge ut nye. Et eksempel er å effektivisere eksisterende vannkraftanlegg i stedet for å bygge landbaserte vindmøller. Utbygging av produksjonsanlegg for fornybar energi må vurderes opp mot konsekvenser for arealbruk, landskapskvaliteter og naturmangfold. Energiledelse er viktig for å sikre energieffektivisering og stedstilpassing.

Flere steder i planforslaget som er på høring nevnes ny utbygging av fornybar energi som et tiltak. Den regulerbare vannkraften er både klimavennlig og fornybar, vi er selvforsynt med denne! Natur, kultur og kulturlandskap påvirkes negativt i forbindelse med kraftutbygginger. I tillegg naturinngrepene og arealbeslagene som for eksempel vindturbinene gir, vil alt av infrastruktur som veier, trafostasjoner og oppgradering av kraftlinjer, massetak mm medføre nedbygging av tilnærmet urørt natur.

Det er urovekkende når vi samtidig har fått fremlagt NOU 2023: 3; Energikommisjonens melding «Mer av alt – raskere.»

Andreas Skonhoft professor ved NTNU omskriver tittelen til: «Mer energi, mer ødelagt natur». Han skriver videre at «**Det norske strømforbruket** per innbygger, Island unntatt, er høyest i verden. Det samlede energiforbruket er også på toppen. Av de rike industrilandene

er det kun USA og Canada (og Island) som bruker mer energi per innbygger enn Norge. Og mens Energikommisjonen legger opp til norsk økonomi skal bli ytterligere energiintensiv, er målsettingen motsatt i de fleste andre rike land».

FORSLAG OM LOVENDRINGER

Regjeringen v Kommunal- og distriktsdepartementet og Olje- og energidepartementet har nylig gjennomført høringen «Forslag til endringer i energiloven og plan- og bygningsloven». Høringen omfattet endringer knyttet til vindkraft på land, fristen var 27.02.2023.

Innlandet fylkeskommune sendte høringssvar, Deres ref: 2023/4641-2.

https://www.regjeringen.no/contentassets/bb2f5f910efd4d5caf21889a35ffb42c/innlandet-fylkeskommune.pdf?uid=Innlandet_fylkeskommune Fylkeskommunen støtter intensjonen i lovforslaget, hvor en tidlig planavklaring av arealer for vindkraft vil bety at kommunene får en større påvirkning i vindkraftsaker. Denne påvirkningen gjelder bare for en kort stund. Innledningsvis vil kommunene ha et ord med i laget. Kommunene vil imidlertid få roller som statister så fort søknaden er oversendt NVE og energiloven legges til grunn for videre behandling.

Vi velger å se forslaget om lovendringene i sammenheng med Energikommisjonens melding «Mer av alt raskere». Vi kjenner til at utbygger av vindindustri i Kongsvingerregionen har vist til lovendringene som om de allerede har tredd i kraft, at dette er for å få kommuner til å være positive til etablering av vindindustri. Det er vel å «foregripe begivenhetenes gang», å være litt i forkant av prosessen når saken ennå ikke er endelig behandlet av Stortinget?

TIDLIGERE UTTAELSE IFM NASJONAL RAMME

Vi leser i planen at under pkt 6.4.1: «Vurdere behovet for revidering av Regionale føringer for behandling av vindkraftsaker i Hedmark, vedtatt i 2013. Må vurdere om denne skal gjelde for hele Innlandet, om den skal opprettholdes for områdene i tidligere Hedmark, eller om føringene skal opphøre».

Vi støtter uttalelsen fra Innlandet fylkeskommune som ble sendt om forslag til Nasjonal ramme for vindkraft i 2019, og anmoder sterkt om at Fylkeskommunen står fast ved denne uttalelsen, og at den må gjelde for hele Innlandet fylke:

«2. Fylkestinget mener at det foreslåtte området vil være i strid med de vedtatte regionale føringene for vindkraft på følgende punkter: - Det bør ikke etableres vindkraftanlegg som har direkte påvirkning på det sentrale fjellmassivet i Sør-Norge (f.eks. Dovrefjell, Rondane/Sølnkletten, Forollhogna, hvor det også er utarbeidet regionale planer for villrein,) eller i andre fjellområder - Det bør ikke etableres vindkraftanlegg som har direkte påvirkning på større særlig verdifulle landskapsområder (f.eks. Femundsmarka, Finnskogen). - Det bør ikke etableres vindkraftanlegg som har betydelig påvirkning på spesielt verdifulle kulturlandskap, kulturmiljø og kultur(landskap)minneområder (f.eks. Vingelen, Stange

Vestbygd) 6. Fylkestinget mener at en videre vindkraftutbygging i Hedmark ut over det som allerede er konsesjonsbehandlet ikke er aktuelt, hverken i det foreslåtte nye analyseområdet eller andre ikke utredede områder. Hedmark har nå tatt sin del av ansvaret for etablering av miljøvennlig energi i form av vindkraftanlegg, og bevaring og bærekraftig bruk av de naturgitte og kulturskapte verdiene må nå vektlegges. Fylkestinget ser derfor heller ikke behovet for noen nasjonal ramme for vindkraft. 7. Fylkestinget er opptatt av at kommunenes synspunkter bør tillegges særlig vekt ved departementets fastsettelse av nasjonal ramme. Videre vil synspunkter vedrørende fellesinteresser i lokalsamfunnet måtte tillegges stor vekt da de må bære alle ulempene, men i liten grad får nytte av godene.»

https://www.regjeringen.no/contentassets/b78b4164ead148e0a97df58fe741a2c5/hedmark-fylkeskommune.pdf?uid=Hedmark_fylkeskommune

Til tross for føringene er dessverre sårbar natur, naturmangfold, kultur- og kulturlandskap blitt ofret til fordel for vindindustri på nord på Finnskogen, dette i kommunene Åmot og Trysil – Raskiftet vindkraftverk og Våler kommune- Kjølberget vindkraftverk.

I tillegg er vindindustri etablert i Songkjølen og Engerfjellet, Nord-Odal kommune. Alle de nevnte anleggene er idriftsatt. Vi kjenner til ytterligere planer om etableringer i Kongsvingerregionen, i nabokommunene Aurskog- Høland og i Nes samt på svensk side av riksgrensen. Sumvirkningene vil bli enorme dersom kommunene stiller arealer til disposisjon.

Vi stiller oss bak Innlandet fylkeskommunes uttalelse der mulighetene for utbygging av vindkraft i Innlandet som begrenset. Det er ingen vindindustriprosjekter som ikke vil medføre enorme naturinngrep og skape uro på grunn av interessekonflikter. Det gjelder ellers også etablering av solkraft. Samt andre etableringer utenfor områder der det allerede har er gjort inngrep i naturen. Fremtidens løsning er blant annet energieffektivisering!

MONTREAL-AVTALEN

Vi tør minne om Montrealavtalen, <https://www.wwf.no/nyheter/historisk-naturavtale-i-montreal>. Norge er blant 193 land som signerte denne den 19.12.2022. Dette forplikter oss alle til å handle, å bidra til å stoppe og reversere naturtapet innen 2030. Avtalen er en milepæl for bevaring av verdens natur. Skal vi klare det må vi begynne hos og med oss selv.

– Avtalen er også et sterkt signal om håp til unge mennesker og gir en klar retning for både myndigheter, næringsliv, investorer og forbrukere. Den inneholder de fleste elementene som må til for å takle naturkrisen, men forutsetter politisk vilje, rask implementering og nødvendig finansiering, sier Andaur i WWF.

Den nye naturavtalen sier at minst 30 prosent av land og hav skal bevares innen 2030. I tillegg skal miljøskadelige subsidier, som i dag er en kilde til omfattende naturødeleggelser, legges om.

90 prosent av alt naturtap skyldes måten vi produserer og forbruker varer på, men selv etter to uker med forhandlinger har ikke verdens land lyktes med å konkretisere

hvor mye fotavtrykket skal ned. Vi kan ikke reversere naturtapet og omstille samfunnet uten å ha et konkret mål å strebe etter. Fotavtrykket må halveres og være innenfor planetens tålegrenser, sier Lundemo.

OM HANDLINGSPROGRAMMET

Dette beskriver gode og mange tiltak på kort og lang sikt. Samlet sett er disse et godt grunnlag for ønsket utvikling om de blir gjennomført. Men lar handlingsprogrammet seg i det hele tatt realisere? Vi ser for oss at det blir mange og lange prosesser som man må igjennom der ulike interesser settes opp mot hverandre. Det er kommunene som «har skoen på og vet hvor den trykker» samtidig som det legges opp til samarbeid med fylkeskommunen. Som vi allerede har uttalt må nedbygging av naturen og vårt forbruk av varer og tjenester ned! Jo før jo heller! Vi ser for oss at det blir utfordrende å finne balansepunktet mellom myndighetenes påstand om økt behov for vindindustri og mindre naturinngrep, mellom ønske om etablering av områder med fritidsboliger og mindre naturinngrep, mellom reduksjon i forbruk av varer og tjenester og økonomisk vekst.

Vedr underpunktene i 5.6.- omstilling til og bruk av fornybar energi: At ansvaret for flere av tiltakene overlates til energiselskapene bekymrer oss!

Det er viktig å påvirke vårt forbruk av varer og tjenester, dette må endres og reduseres for at samfunnet skal nå målene. Er det enighet om hvilke tiltak det haster mest med å gripe fatt i?

«Jeg ønsker meg et fylke som sikrer en levende natur, og beskytter vårt unike arts mangfold. Kajsa Kirkhus (18) fra Brøttum» ref. s 12

Vi håper inderlig at Kajsa og andre som henne får ønsket sitt oppfylt! For å nå målene må alle aktører som offentlige myndigheter, næringslivet, forskning og enkelte innbygger hver for seg og sammen gjøre handlinger i mer bærekraftig retning. Vi har lest Ungdommens Fylkesting Innlandets høringsuttalelse. Denne bør vektlegges i det videre arbeid med planen.

OPPSUMMERING

Vi ser tydelig at kommuner og fylkeskommuner nå er under sterke føringer fra statlige myndigheter, energibransjen, lobbyen, LO og NHO. Alle vil ha «Mer av alt-raskere». Det er viktig at kommunale myndigheter er våkne. Norges totale areal er summen av arealene i alle landets kommuner. Hvis hver kommune legger seg flate for føringene – ofrer egne naturarealer og bygger ned så å si alt de har – hva slags Norge sitter vi da igjen med - hva har vi da igjen av natur, og i særdeleshet urørt natur? Det staten burde gjøre nå er å belønne kommuner som vil ta vare på sine egne arealer. Og Fylkeskommunene kunne gjerne gå foran som et godt eksempel!

Med hilsen Bente M. Rudberg og Jan Sundnes